

Nationalism Construction in Iran's Political Geography Based on Governmentality Concept in the First Pahlavi Era

Ehsan Lashgari Tafreshi ¹✉

1. (Corresponding Author) *Department of Geography, Faculty of Humanity, Yazd University, Yazd, Iran*

Email: Lashgari@yazd.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article History:

Received:
19 March 2021
Received in revised form:
15 February 2023
Accepted:
22 February 2023

Keywords:

Nationalism,
Governmentality,
Political Geography,
Ancient Iran,
First Pahlavi.

ABSTRACT

The concept of governmentality was first proposed by Michel Foucault in 1978; it includes the study of techniques, processes, and approaches that, within its framework, governments control all aspects of citizens' lives. In this regard, one of the important subject areas in the framework of the governmentality concept is knowing how to make nationalism components affected by the governance discourses performance. In this view, national identity does not have only a natural aspect but is a constructed thing that has been established in the form of collective memory by political power over time, and it has a possibility for reconstruction in the future. This paper has attempted to rely on the interpretation method and by using the theoretical content of governmentality discourse on how to configure the nationalism concept in the first Pahlavi era and its consequences to be analyzed in the political geography of Iran. Research findings show that the construction of national identity in the first Pahlavi era based on the comprehensive discourse of Iranian antiquarian nationalism was organized for the solidarity of ethnic groups and social classes. Also, part of the articulation of nationalism based on linking and relationship constructed in front of "the other" was founded by referring to components of geopolitical conflict. In this view, Charismatic leadership was the only factor that could establish spatial justice among ethnic groups and different social classes and, with a spatial adaptation of nation and territory, could stabilize Iran's political geography.

Cite this article: Lashgari Tafreshi, E. (2024). Nationalism Construction in Iran's Political Geography Based on Governmentality Concept in the First Pahlavi Era. *Human Geography Research Quarterly*, 56 (1), 151-165.
<http://doi.org/10.22059/JHGR.2024.111628.1006871>

© The Author(s).

Publisher: University of Tehran Press

Extended Abstract

Introduction

The concept of governmentality was first proposed by Michel Foucault in 1978; it involves studying techniques, processes, and approaches in which governments control all aspects of citizens' lives. In the context of this cognitive approach, socio-political discourse creates the political dimension of space at a certain point in history. In this regard, one of the important themes in the concept of governmentality framework is understanding how governance discourses' role constructs the nationalism components. In other words, nationalism can be reconstructed at any point in time by historical political discourses. In fact, national identity construction is a discourse process product; more precisely, it is part of discourse conflicts. Thus, national identity is not merely a natural aspect but an artificial phenomenon created over time by political power. So, it is established as a collective memory and has the potential for disintegrating. Thus, in defining Iranian identity, different governments, according to their attitudes, have highlighted and emphasized one or more elements of Iranian identity. This study seeks to represent the elements of nationalism discourse in the political sovereignty functioning for the construction of the political geography of Iran in the first Pahlavi era.

Methodology

This article has attempted to rely on interpretive methods and use the theoretical theme of discourse governmentality to explain how to build a national identity in the first Pahlavi era and its consequences in the political geography of Iran. In this regard, in the first stage, the concept of nationalism was defined in the framework of Foucault's view based on theoretical documents.

Results and discussion

Discourse analysis of national identity construction indicates that national identity construction in the first Pahlavi era was organized based on the ancient Iranian nationalism discourse for the solidarity of

ethnic groups and social classes. In other words, this discourse highlighted ancient Iran's history of seeking to arouse patriotic motives in different tribes and ethnicities. In this regard, promoting historical buildings, naming many places and public symbols based on the names of ancient Iran, allocating financial resources to discover ancient monuments, establishing institutions such as historical museums, and inserting symbols of Zoroastrianism and the ancient kingdoms of Iran in the buildings of this period by the government paved the way for the further development of Iranian identity in the light of the ancient monarchy. At the same time, part of nationalism articulation was based on the relationship made against "other" concerning geopolitical conflict components. From the middle of the eighteenth century and during the nineteenth century, with the emergence of British and Russian colonial rivalries in Southwest Asia and its destructive effect on the independence and territorial integrity of Iran, the creation of national solidarity discourses in Iran was based on the conflict with these hostile empires. Thus, in the first Pahlavi period, the discourse of becoming an undisputed military power became one of the cohesive tools of national identity. In fact, this reading of nationalism differs from its conceptual context in the Western tradition and is linked to independence and anti-colonialism as a ruling discourse. Hence, suspicion of colonial powers in the first Pahlavi era was used to form a large army to counter foreign conspiracies and build national solidarity. This discourse for building national identity was often used, reading ancient Iran's historical myths, texts, and inscriptions to confirm the righteous king's characteristics. Iran's inhabitants have been heterogeneous groups of different racial, linguistic, and religious ethnicities. Especially with the emergence of nationalism and nation-state thought after the first Pahlavi, the issue of coexistence and how to manage ethnic diversity politically became important. Political thought in Iran historically has used the concept of a charismatic king to solve this problem. In this view, the basis of the monarchy's legitimacy is the king's spiritual relationship with God and the only factor that can shape

spatial justice.

From another point of view, charismatic leadership was the only factor that could establish spatial justice between different ethnic groups and social classes. The first Pahlavi tried to use this discourse to create a spatial adaptation of the nation and territory and to stabilize the construction of Iran's political geography. In the Pahlavi era, nationalism was defined primarily as centered around the charismatic leadership of the Shah. In other words, the exclusive function of the charismatic leader was introduced as one of the essential factors of national solidarity in this period. This issue was reflected in Shah's preference for the homeland in the slogan "God, King, Homeland." This notion gave such legitimacy to political power that introduced it as the only factor in creating national solidarity, and any political competition with him was considered illegitimate.

Conclusion

Before the modern government, in the political view of landowners and tribal leaders of Iran, there was not much familiarity with a human structure called the nation. Also, in this period, due to a lack of political parties and civil institutions independent from the ruling monarchy, the government found an increasing place to construct a national identity. In this regard, the narrative of ancient Iran became the discourse of the government to build the national identity. Furthermore, in this discourse, part of the need for social solidarity is met by explaining the unique role of charismatic political leaders. This discourse justifies the charismatic king's authoritarianism to provide political legitimacy for building national identity in Iran's political geography. In this regard, in the first Pahlavi era, measures were taken to achieve this goal, such as the disarmament of nomads, promotion of national education, compulsory military service, and uniformed clothing. In the first Pahlavi discourse, hereditary monarchy, the idea of divine selection of kings, and the protection of borders and alienation from geopolitical enemies became the basis of Iranian identity.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

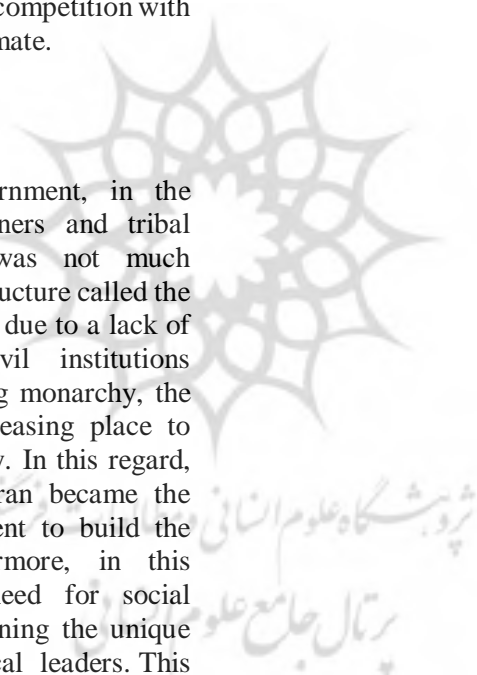
Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

جستاری در بر ساخت ملی‌گرایی در جغرافیای سیاسی ایران مبتنی بر مفهوم حکومت مندی در عصر پهلوی اول

احسان لشگری تفرشی^۱ ✉

۱- نویسنده مسئول، گروه جغرافیا، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه یزد، یزد، ایران. رایانامه: lashgari@yazd.ac.ir

اطلاعات مقاله

چکیده

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۳۹۳/۰۸/۲۶

تاریخ بازنگری:

۱۳۹۴/۰۲/۱۳

تاریخ پذیرش:

۱۳۹۴/۰۲/۱۳

واژگان کلیدی:

ایران باستان

پهلوی اول

جغرافیای سیاسی

حکومت مندی

ناسیونالیسم

مفهوم حکومت مندی که نخستین بار توسط میشل فوکو در سال ۱۹۷۸ مطرح گردید؛ مشتمل بر مطالعه تکنیک‌ها، فرایندها و رویکردهایی است که در چارچوب آن حکومت‌ها کلیه ابعاد زیست شهروندان را کنترل می‌نمایند. در چارچوب این رویکرد شناختی؛ این گفتمان اجتماعی - سیاسی است که در مقطع مشخص از تاریخ بعد سیاسی فضا را خلق می‌نماید. در این راستا یکی از قلمروهای موضوعی مهم در چارچوب مفهوم حکومت مندی؛ شناخت چگونگی ساخت مؤلفه‌های ناسیونالیسم متأثر از نقش‌آفرینی گفتمان‌های حاکمیت می‌باشد. در این دیدگاه هویت ملی صرفاً جنبه طبیعی ندارد بلکه امری برساخته می‌باشد که در گذر زمان توسط قدرت سیاسی به صورت خاطره جمعی تثبیت گردیده و احتمال باز ساخت در آینده را نیز دارد. در این مقاله کوشش گردیده با اتکا به روش تفسیری و با استفاده از مضمون نظری حکومت مندی گفتمانی؛ چگونگی صورت‌بندی مفهوم ناسیونالیسم در عصر پهلوی اول و پیامد آن در جغرافیای سیاسی ایران واکاوی گردد. یافته‌های تحقیق بیان گر آن است که ساخت هویت ملی در عصر پهلوی اول بر مبنای گفتمان سراسر بینی ناسیونالیسم باستان‌گرایی ایرانی در جهت همبستگی اقوام و طبقات اجتماعی ساماندهی گردید. ضمن اینکه بخشی از مفصل‌بندی ملی‌گرایی بر اساس پیوند دهی و رابطه برساخته در مقابل «دیگری» با ارجاع به مؤلفه‌های تخصیص ژئوپلیتیک پی‌ریزی شد. در این انگاره رهبری فره ایزدی تنها عاملی بود که می‌توانست اقدام به برقراری عدالت فضایی میان اقوام و طبقات مختلف اجتماعی نموده و با انطباق فضایی ملت و سرزمین قادر گردید ساخت جغرافیای سیاسی ایران را تثبیت نماید.

استناد: لشگری تفرشی، احسان. (۱۴۰۳). جستاری در بر ساخت ملی‌گرایی در جغرافیای سیاسی ایران مبتنی بر مفهوم حکومت مندی در عصر پهلوی اول. فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۶ (۱)، ۱۶۵-۱۵۱.

<http://doi.org/10.22059/JHGR.2023.320909.1008274>

مقدمه

حکومت‌مندی به‌منزله رشته‌ای از روابط در دوره زمانی خاص می‌باشد که با هدایت‌گری نهادهای حاکمیت ایجاد می‌شود و فرایند ساخت هویت و شیوه‌های تفکر و رفتار را سازمان‌دهی می‌نماید (پارکر، ۱۳۸۶: ۲۰). به‌بیان‌دیگر حکومت‌مندی در چارچوب نهادها، دانش‌ها و کنش‌های انضباطی قدرت سیاسی موجودیت می‌یابد و از این‌رو ایدئولوژی‌ها و نهادهای سیاسی - اجتماعی حاکم نظام‌های سامان‌بخش هستند که با تعیین تنگناها، هدایت‌گر، محدودکننده یا الهام‌بخش رفتار آدمیان و سازنده شاکله کلی زیست‌روزانه آن‌ها می‌باشند. در حقیقت اندیشه‌های سیاسی و ایدئولوژیک با شکل‌دهی به گفتمان‌های خاص دارای پیامدهای فضایی هستند و به‌محض عملیاتی شدن بر پهنه سرزمین شروع به قلمرو سازی مطلوب خود می‌نمایند (افضلی و همکاران، ۱۳۹۳: ۵۲). فوکو با طرح مفهوم حکومت‌مندی معتقد بود که از قرن هیجدهم میلادی به بعد با شکل‌گیری حکومت مدرن بسیاری از روش‌هایی که در زندان برای به کنترل درآوردن افراد مجرم بکار می‌رفت از طریق عملکرد سایر نهادهای انضباطی متأثر از قدرت سیاسی - تاریخی نظیر مدارس، ارتش، بیمارستان‌ها و ... بکار گرفته می‌شد و به شکل قدرت مشرف بر حیات^۱ درآمد. می‌توان گفت علوم انسانی که مدعی شناخت و بهبود زندگی انسان است به ایجاد جامعه‌ای کمک می‌کند که ویژگی اصلی آن کنترل همه‌جانبه زندگی می‌باشد (Foucault, 1999: 289).

از این‌رو عملکرد قدرت از طریق کار ویژه‌های ایدئولوژیک بر فضا مسلط می‌گردد و این‌گونه است که افراد جامعه به‌سوی درونی سازی ابعاد ایدئولوژیک و هنجاری قدرت متمایل می‌گردند و رخنمون‌های هویت ملی در فضای جغرافیایی ظاهر می‌گردد. این ساختارها تغییرات هویتی - اجتماعی قابل تشخیص را در قالب متغیرهای زمان و مکان شکل می‌دهند و به این تغییرات نظم بوروکراتیک می‌بخشند (Giddens, 2000: 17). در چارچوب این رویکرد شناختی؛ این گفتمان اجتماعی - سیاسی است که در مقطع مشخص از تاریخ بعد سیاسی فضا از جمله کشور را خلق می‌نماید. در این راستا یکی از قلمروهای موضوعی مهم در چارچوب مفهوم حکومت‌مندی؛ شناخت چگونگی ساخت و تغییر مؤلفه‌های ناسیونالیسم متأثر از نقش‌آفرینی گفتمان‌ها و ایدئولوژی‌ها می‌باشد. در چارچوب این دیدگاه می‌توان نقش نهادهای حاکمیتی و دولت‌ها را به‌مثابه عاملان و شارحان ملی‌گرایی موردتوجه ویژه قرار داد. این مفهوم به تحلیل شیوه‌هایی می‌پردازد که در طی آن سیستم‌های معنایی یا گفتمان‌های موردحمایت حاکمیت فهم مردم از هویت خود را ساماندهی می‌نمایند. به‌طورکلی احضار ایجابی گذشته برای زمان حال یکی از کهن‌ترین تکاپوها توسط قدرت سیاسی برای مشروعیت بخشی به چگونگی ایجاد همبستگی و ساخت تجانس بوده است.

در چنین رهیافتی به‌جای تحقیق در صدق و کذب هنجارها و نمادهای ناسیونالیستی که اساساً بر اساس روش‌شناسی تفسیری وجود ندارد بر چگونگی برساخته شدن آن‌ها توسط حاکمیت سیاسی - تاریخی تأکید می‌گردد (Mouffe, 2012: 45-46). به‌طورکلی سازگاری، همجوشی و یا واگرایی اقوام زیرمجموعه یک کشور تا اندازه زیادی وابسته به درجه همسازی شهروندان با مفهوم میهن‌خواهی و ناسیونالیسم می‌باشد که حاصل عملکرد مجموعه‌ای از رهبران سیاسی، نهادها و ایدئولوژی‌ها می‌باشد و از طریق استانداردسازی زبان مشترک، پرچم، سرود ملی و دست‌یازیدن به حوادث تاریخی ساخت هویت سراسری یکدست را ساماندهی می‌نمایند (افضلی، ۱۳۸۷: ۳۶). بنابراین هویت ملی صرفاً جنبه طبیعی ندارد بلکه امری برساخته می‌باشد که توسط قدرت سیاسی به‌صورت خاطره جمعی تثبیت گردیده و احتمال فروپاشی و باز ساخت را نیز دارد. بدین ترتیب در تعریف هویت ایرانی نیز حکومت‌های مختلف در سده معاصر بنا به نگرش‌ها و اولویت‌های خود یک یا چند مورد از عناصر هویت‌ساز را برجسته ساخته و بر آن‌ها تأکید نموده‌اند. این پژوهش به دنبال تحلیل و بازنمایی

عناصر گفتمانی ناسیونالیسم در چارچوب عملکرد حاکمیت سیاسی در برساخت جغرافیای سیاسی ایران در عصر پهلوی اول می‌باشد.

مبانی نظری

ناسیونالیسم و گفتمان‌های حاکمیتی

در دهه‌های اخیر خاستگاه ملت بسیار بحث‌برانگیز شده و حتی واقعیت وجود ملیت نیز زیر سؤال رفته است. این مشاجره تا حدودی مربوط می‌شود به اینکه آیا ملت عمیقاً ریشه‌دار و قدیمی است و یا پدیده‌ای نسبتاً جدید است. برخی از اندیشمندان استدلال می‌کنند که ملت‌ها قرن‌ها پیش از عصر ملی‌گرایی وجود داشته‌اند و از ماهیت تاریخی برخوردار می‌باشند (مویر، ۱۳۷۹: ۱۱۵). در مقابل برخی دیگر اعتقاد دارند که ویژگی‌ها و شکاف‌های فرهنگی به‌طور نامحدودی شکل‌پذیر بوده و دستخوش بهره‌برداری نخبگان قرار می‌گیرد. به اعتقاد آن‌ها ملت یک پدیده نسبتاً جدید است که در شرایط جدید ظهور کرده و به نحو ایده‌آلی مناسب آن شرایط است. به اعتقاد این دسته از اندیشمندان ملت را می‌توان ساخت و سیاست‌مداران ملت‌ها را خلق می‌کنند (نظری، ۱۳۸۶: ۱۵۲).

در چارچوب مفهوم حکومت‌مندی فوکو؛ ناسیونالیسم یا ملی‌گرایی پدیده نوینی بوده است که در چارچوب گفتمان حکومت مدرن ظهور نمود که در طی آن تمامیت ارضی و سرنوشت سیاسی-اجتماعی ساکنان یک سرزمین به یکدیگر پیوند پیدا نمود. در نتیجه به مجموعه‌ای از آموزه‌ها در بین افراد یک سرزمین نیاز بود تا آن‌ها بتوانند هر چه بیشتر با یکدیگر احساس اشتراک نمایند. از منظر تبار شناختی شکل‌گیری گفتمان ملی‌گرایی حاصل نیاز عصر مدرن برای ساخت هویت سیاسی واحد برای مردم ساکن در درون مرزهای جغرافیایی یک کشور توسط قدرت سیاسی بود (افضلی و همکاران، ۱۳۹۲: ۱). به بیان دیگر با تشکیل حکومت مدرن هویت‌سازی نیز جنبه سیاسی پیدا نموده و حکومت‌ها به ساکنان خود به گونه‌ای القاء نمودند که دارای سرزمین، تاریخ و موطن مشترک می‌باشند و به این ترتیب فرایند ملت‌سازی نیز شکل گرفت. بنابراین مقوله‌های تجانس آفرین؛ چیزی نیستند مگر بیان چارچوبی از مناسبات اجتماعی-تاریخی که توسط قدرت سیاسی ساخت‌مند گردیده و بار دیگر در زمان می‌توانند توسط نیروهای اجتماعی به چالش کشیده شده و مجدداً باز ساخت گردند. اصولاً منطق ساخت و بازنمایی تاریخ از قضا نه در خدمت گذشته بلکه دقیقاً با توجه به مصلحت و مصالح زمان حال حکومت‌ها نگاشته می‌شود.

ظهور دولت-ملت به‌مثابه مفهومی مدرن ریشه در معاهده وستفاليا دارد که در طی آن کلیه امور قضایی، نظامی، آموزشی، مالی در محدوده قلمرو سرزمینی به حاکمیت محول گردید و به تدریج همه ابزارهای اقتدار و نفوذ سیاسی-نظامی که تا پیش از آن به صورت پراکنده میان افسار، طبقات، اصناف و غیره وجود داشت در داخل این نهاد مستحیل گردید (طباطبایی، ۱۳۸۳: ۱۴۳). پیش از معاهده وستفاليا هویت سیاسی افراد از پادشاه و رهبران قبایل و زمین‌داران حاکم گرفته می‌شد؛ درحالی‌که بعداز آن این هویت از پادشاه و سلسله حکومتی گرفته شد و به سرزمین و ملت تفویض گردید و به دنبال آن کشور به محور اصلی مطالعات جغرافیای سیاسی بدل گردید (مجتهدزاده، ۱۳۹۲: ۱۲۴). از این‌رو عناصر سه‌گانه سرزمین، ملت و حکومت به تطابق فضایی با یکدیگر دست یافتند و با زوال پیوندهای طایفه‌ای و منطقه‌ای؛ حس هویت ملی و القای ناسیونالیسم سرزمینی توسط حاکمیت در چارچوب مرزهای جغرافیای سیاسی کشور ساماندهی گردید. حکومت مدرن با حذف قدرت‌های محلی و با توسعه زبان و هویت مشترک از طریق نظام آموزش یکسان؛ ساخت سیاسی جامعه متشکل انسانی تحت عنوان ملت را رقم زد (Ertman, 2005: 367).

این در حالی بود که ملی‌گرایی می‌تواند در هر مقطعی از زمان توسط گفتمان‌های سیاسی تاریخی باز ساخت گردد. در حقیقت ساخت هویت ملی محصول فرایندهای گفتمانی و به‌طور دقیق‌تر جزئی از کشمکش‌های گفتمانی می‌باشد. از این رو فهم چگونگی سازوکارهای تثبیت معانی هویتی به‌ویژه در مقیاس ملی نمایان‌گر چگونگی ساماندهی دال‌های اجتماعی-تاریخی در جهت برساخت جغرافیای سیاسی کشور و انطباق عناصر سرزمین و ملت با یکدیگر دارد (Wendt, 1992: 126). در هر گفتمان حاکمیتی، تفسیری جامع و بینشی منظم از هویت ملی و به‌تبع آن نحوه انطباق حکومت، ملت و سرزمین وجود دارد که در عین حال دارای وجوه متمایز با دیگر گفتمان‌ها در باب ساخت هویت ملی می‌باشد. از این رو عملکرد ناسیونالیسم و ساخت هویت ملی در چارچوب مفهوم حکومت‌مندی فوکو در جغرافیای سیاسی هر کشوری پدیده‌ای منحصر به فرد بوده و قابلیت تعمیم‌پذیری ندارد. مهم‌ترین کارکرد حکومت مطلقه از بُعد اجتماعی، همگون ساختن جامعه در چارچوب هویت مشترک می‌باشد که این فرایند در کشورهای مختلف بنا به مقتضیات تاریخی به‌ویژه چگونگی عملکرد نیروهای سیاسی حاکم متفاوت می‌باشد.

در چارچوب دیدگاه حکومت‌مندی فوکو اثرگذاری حاکمیت بر ساخت هویت ملی از طریق دو سازوکار قابل انجام می‌باشد؛ یکی سازوکار نهادهای حاکمیتی مشتمل بر دولت، ارتش، پلیس، دادگاه‌ها، زندان‌ها و غیره که با قوه قهریه سروکار دارند و دیگری ساز و برگ ایدئولوژیک دولت که سازوکار نرم‌افزاری ساخت هویت ملی به‌وسیله حاکمیت را شکل می‌دهد (فوکو، ۱۳۹۶: ۳۴). اگرچه ممکن است گروه‌های مذهبی، اقتصادی و فرهنگی منابعی برای تعیین غیریت‌سازی هویتی باشند؛ لیکن در نهایت برآیند عمل آن‌ها در دولت سیاسی تبلور یافته و هویت خود را در چارچوب یک فرایند سیاسی به عمل سیاسی تبدیل نموده‌اند (اسمیت، ۱۳۹۲: ۶۵). برجسته‌سازی و معرفی بخشی از تاریخ توسط حاکمیت به‌عنوان عامل اصلی سازنده ملیت تلقی می‌شود و ویژگی‌های مشخصی که در حال حاضر به‌عنوان سازنده هویت ملی شناخته می‌شود بر اساس قابلیت استناد‌پذیری به نیاکان شکل می‌گیرد (میلز، ۱۳۸۳: ۴۰-۴۱) که بتواند قابلیت انطباق با ایده‌های ملی‌گرایانه را داشته باشد. هسته اصلی ناسیونالیسم مبتنی بر شکلی از فرهنگ عمومی ساخته‌شده‌ای است که تلاش می‌نماید شهروندان را برای علاقه به ملیتشان و دفاع از سرزمین بسیج نماید (اسمیت، ۱۳۸۳: ۱۹-۲۰).

به همین دلیل بود که فوکو تحلیل عملکرد حکمرانی بر قلمرو، جمعیت و امنیت را در قالب مفهوم حکومت‌مندی ارائه نمود (Foucault, 2004: 69). در چارچوب این مفهوم تعادل و نظم مطلق فقط هنگامی حاصل می‌شود که همه تضادها میان مراتب فرورد در یک‌نهاد پایانی از میان برود که این نهاد پایانی در قالب مفهوم حکومت تداعی می‌یابد. یکی از دلایل ورود حکومت در ساماندهی روابط اجتماعی و فرهنگی و تعیین معیارهای انضباطی؛ تعارض بین منافع نیروها و نهادهای اجتماعی و فرهنگی با یکدیگر می‌باشد. چرا که هریک از طرفین منافع خاصی دارند که عموماً در تعارض با یکدیگر قرار می‌گیرند و این تعارض نمی‌تواند بر عهده هیچ‌یک از طرفین گذارده شود. لذا وجود نهادی مستقل از هر دو ضرورت می‌یابد که حاکمیت این وظیفه را بر عهده دارد. با تولد حکومت، نظم، عقل و آزادی افراد که خانواده و جامعه مدنی از تأمین آن‌ها ناتوان است ضمانت می‌گردد (لنکستر، ۱۳۷۱: ۵۴). در نتیجه جامعه مدنی حاکمیت بالفعلی است که هنوز شکل نگرفته است؛ زیرا جامعه مدنی دربرگیرنده تنش‌ها و جدایی بین نیروهای اجتماعی می‌باشد و کنترل آن‌ها منوط به سازمان‌دهی عمودی جامعه مدنی است که در قالب مفهوم حاکمیت سیاسی تداعی می‌یابد (جهانبگلو، ۱۳۷۴: ۲۱).

بر این مبنا یکی از پیامدهای معرفت‌شناختی حکومت‌مندی؛ هدایت تجویزات علوم انسانی و اجتماعی به‌سوی ارائه راهکارهای لازم جهت حصول همبستگی و تجانس اجتماعی می‌باشد. به‌بیان‌دیگر نیاز به فرایندهای سراسر بین و اشتراک آفرین و در عین حال غیریت ساز موجب ظهور حوزه‌های معرفتی در ادبیات، تاریخ و فرهنگ جهت شناسایی و یافتن

مجموعه‌ای از نمادها جهت ایجاد هویت مشترک می‌گردد. از جمله چگونگی شکل گرفتن پدیده‌ای بنام ملت با هویت مشخص حاصل دخالت‌گری هژمونی سیاسی در جهت معنا بخشیدن به این باهم بودگی در برابر رقبا می‌باشد. به‌ویژه با افزایش جابجایی جمعیت افراد احساس هویت کمتری به یک مکان ویژه دارند و از این جهت فرایندهای حکومت‌مند تعریف هویت و ملیت را نسبت به گذشته تشدید نموده است. از این رو بخش مهمی از علوم اجتماعی حاصل نیاز نهادهای سیاسی - حاکمیتی به ایجاد توجیهات لازم جهت قلمروسازی و تمایز آفرینی می‌گردد و این نیاز؛ توانایی بسیج بخش مهمی از روشنفکران و محققان علوم اجتماعی و از جمله جغرافیدانان فرهنگی را در تأمین دانش لازم دارد.

روش پژوهش

این پژوهش در چارچوب مفهوم حکومت مندی فوکو درصد تفسیر چگونگی استفاده از عناصر تاریخی - سیاسی جهت ساخت هویت ملی به‌وسیله حکومت پهلوی اول می‌باشد. در این راستا در مرحله اول در بخش نظری پژوهش با استناد به منابع معتبر تئوریک مفهوم ناسیونالیسم در چارچوب دیدگاه حکومت مندی فوکو تعریف گردیده است. سپس با تلفیق این تعریف با عناصر نمادپردازی شده در دوره پهلوی اول در جهت ساخت هویت ملی، پیامدهای سیاسی - فضایی آن در چگونگی مفصل‌بندی و تطبیق عناصر ملت و سرزمین در جهت برساخت ناسیونالیسم در جغرافیای سیاسی ایران مورد بحث قرار گرفته است.

یافته‌ها

ارجحیت تاریخ ایران باستان در ساخت هویت ملی در عصر پهلوی اول

پیش از تکوین دولت مطلقه در ایران، ساخت قدرت مبتنی بر تکثیر و پراکندگی منابع قدرت بوده است و به‌رغم آنکه شیوه اعمال قدرت، استبدادی و خودکامه؛ لیکن ساخت قدرت نامتمرکز و ملوک‌الطوایفی بود (آل غفور، ۱۳۸۰: ۴۰). در واقع شیوه تولید، شکل نگرفتن ملت به مفهوم امروزی و قدرتمندی نیروهای گریز از مرکز، دیگر جای برای تمرکز اداری - سیاسی باقی نمی‌گذاشت.

در بیشتر مواقع رؤسای ایلات در منطقه حکمرانی خود قدرت بلامنازع بودند و با ظهور شاهان مقتدر، آن‌ها کاملاً فرمان‌بردار حکومت بودند. آن‌ها گاه مؤسس حکومتی می‌شدند و گاه سبب برافتادن حکومتی دیگر، گاه در مرزها به پشتیبانی از حکومت ایران با همسایگان وارد جنگ می‌شدند و گاه با همکاری همسایگان به کشور تاخت‌وتاز می‌نمودند؛ کاروان‌های تجاری را غارت می‌کردند و در مواقع خشک‌سالی به شهرها یورش می‌آوردند. شیوه تولید روستایی و کشاورزی مبتنی بر بزرگ مالکی و قطاع‌داری به‌طور ماهوی سیستم نامتمرکز را برای اداره کشور می‌طلبید. جامعه ایلپاتی نیز به‌طور کلی در امور و حوزه نفوذ خود مستقل بودند و نهاد رهبری ایل پاسخگوی نیازهای مختلف سیاسی درونی آن و تنظیم‌کننده روابط با قلمروهای بیرونی بود. در واقع تعلق خاطر هویتی ایلات به قبیله خود سد راه شکل‌گیری هویت ملی بوده است (کاتم، ۱۳۷۸: ۵۴). در واقع ایلات و طوایف فاقد احساسات ملی و آگاهی از هویت فراقومی بودند (حاجیان، ۱۳۸۰: ۱۲۰) و به‌محض آشکار گردیدن نشانه‌های ضعف در نظام حکومتی مسلط، واگرایی ایلات و طوایف نمایان می‌گردید و روحیه دولت‌گریزی و دولت‌ستیزی در مواقع ضعف حکومت مرکزی یکی از شاخص‌های پایدار نظام حکومتی در ایران بود. در دوره قاجاریه تنها نیروی که می‌توانست به جامعه انسجام ببخشد و در مواردی حتی رابطه جامعه را با حاکمیت بهبود بخشد و در تجهیز و بسیج همگانی ایفای نقش نماید؛ مذهب بود (Seth, 1995: 55).

در عصر پهلوی جهت وحدت‌آفرینی و تحقق یگانگی میان هویت‌های ایلی، طایفه‌ای و منطقه‌ای؛ مفصل‌بندی گفتمانی جدیدی ساماندهی گردید که یکی از عناصر اصلی آن اتکا به خوانش فراگیر از تاریخ ایران باستان جهت ساخت هویت ملی بود (Abdi, 2001: 55). به بیان دیگر گفتمان اعتبار دهی به تاریخ ایران باستان؛ درصد برانگیختن انگیزه‌های میهن‌خواهی در نزد طوایف و اقوام مختلف و فراهم‌سازی مشروعیت لازم جهت فرمان‌بردار کردن رهبران سیاسی ایلات و طوایف بود. طبقه حاکم بر خلاف دوره قاجار ساخت فضایی- اجتماعی خاصی را به وجود آورده بود که بنیان آن بر سرکوب نیروهای مرکزگرای قومی مبتنی بود. ضمن اینکه سرمایه‌داری دولتی این دوره و مناسبات آن ساخت فضایی مرکز- پیرامونی را در جغرافیای سیاسی ایران تحکیم می‌نمود. در نتیجه حاکمیت درصد بود در پیوند با باستان‌گرایی تاریخی و رجوع به یک گذشته طلایی از دست‌رفته تناقضات موجود در ساخت هویت ملی را برطرف نماید. این خوانش تبارشناسانه لزوم الگوپذیری هویت ملی ایرانیان از سازمان اجتماعی ایران باستان را در اولویت قرار داد. به‌ویژه از آنجائی که حکومت رضاشاه منبعث از طبقه و یا نهاد اجتماعی استواری نبود در نتیجه به موازات کوشش برای نوسازی اداری، نیازمند رجوع به عناصر تاریخی بود که قادر باشد میانی لازم را برای ایجاد مشروعیت سیاسی را فراهم آورد و رجوع به گذشته ایران باستان این هدف را محقق می‌نمود (کدی، ۱۳۹۰: ۱۶۸-۱۶۹). از این رو کارکرد حکومت در ایران باستان به گونه‌ای بازنمایی می‌گردید که ذهنیت عمومی را به سوی وحدت‌انگاری به دلیل وجود زیستگاه مشترک در میانه تنوع اقوام رهنمون می‌ساخت و بازگشت به اهمیت سرزمینی که "فوق‌العاده انگاشته می‌شد"؛ به‌مثابه عنصر اصلی شکل‌گیری هویت ملی تبلور پیدا نمود.

از جمله اهمیت‌دهی به ابنیه تاریخی، نام‌گذاری بسیاری از مکان‌ها و نمادهای عمومی بر اساس اسامی ایران باستان، اختصاص منابع جهت کشف آثار باستانی و تأسیس نهادهایی همچون موزه‌های تاریخی و درج نمادهای آیین زرتشتی و پادشاهی ایران باستان در ابنیه این دوره توسط حاکمیت، ترویج حس وطن‌دوستی در کتب درسی، زمینه‌ساز بسط افزون‌تر اصطلاحاتی همچون هویت ایرانی را در پرتو سلطنت باستانی فراهم نمود. چنین الگویی از ساماندهی هویت ملی بدون تردید چندان انطباقی با دموکراسی قومی و حزبی نداشت (بشیریه، ۱۳۸۳: ۱۷) و درصد بود با اتکا به گزاره‌های تاریخ ایران باستان مجموعه اقدامات پهلوی اول را در راستای ایجاد استقلال و احیای افتخارات گذشته و هویت‌سازی برای تمامی طبقات، اقوام و طوایف ساکن در سرزمین ایران معرفی نماید. اگرچه این گفتمان درصد حذف قومیت‌ها و زبان‌های محلی نبود بلکه درصد بود که ملی‌گرایی را در سایه یک‌زبان رسمی فراگیر و قوانین سراسری ساماندهی نماید.

همچنین در سال ۱۳۱۳ پهلوی اول در طی فرمانی اعلام نمود که نام رسمی کشور در مکاتبات خارجی می‌بایست "ایران" درج گردد و از به کار بردن واژگانی نظیر پرشیا پرهیز گردد (آبراهامیان، ۱۳۷۷: ۱۷۸). واژه "ایران" یادآور خاستگاه آریایی ساکنین این سرزمین و اقدام دیگری در راستای شکل‌دهی به هویت ملی بود و دربرگیرنده تمام اقوام ایرانی و موجب همدلی آن‌ها در احساس وجود اشتراک در سرزمین می‌گردید. واژه نمادین ایران از بیشترین ظرفیت ممکن با ایجاد وفاداری و تقویت اراده ملی برای پوشش فراگیر ملت ایران با تمامی اقوام و گروه‌ها برخوردار بود و از کارکردی وحدت‌آفرین برای تبیین علت وجودی کشور و تعلق به سرزمین برخوردار بود.

دوگانه انگاری تاریخ پیش و بعد از اسلام در ایران در جهت برساخت ناسیونالیسم در عصر پهلوی اول

در گفتمان پهلوی اول ناسیونالیسم مبتنی بر ایران باستان به‌عنوان بدیلی برای الگوهای پیشینی وحدت و انسجام در قالب عملکرد دین اسلام قرار گرفت. به بیان دیگر در نتیجه غیریت‌سازی گفتمانی بخشی از تاریخ را که اعراب و ترکان بر آن حکومت رانده بودند و دین اسلام نیز بخش جدایی‌ناپذیر آن بود مورد بی‌توجهی قرار داد (کاتوزیان، ۱۳۸۴: ۷۲). در این

مفصل بندی گفتمانی تاریخ ایران به دوره پیش و بعد از اسلام تقسیم گردید و با تولید محتوای افزون تر در باب تاریخ ایران پیش از اسلام؛ ستایش نظام اداری - سیاسی پیش از اسلام مورد تأکید قرار گرفت و به تدریج بخش مهمی از شئون اجتماعی عقاید اسلامی نفی گردید. در این دیدگاه تسلط مسلمانان بر ایرانیان در زمان ساسانیان مایه تباهی ایران و ایرانیان تفسیر گردید و بازگشت به الگوی حکمرانی ایران باستان را راه بازگشت به انسجام پایدار قلمداد نمودند. همچنین بررسی شرح احوال و شخصیت های تاریخی این دوران نظیر زرتشت، باربد، اردشیر، داریوش و کوروش و تجلیل از آن ها به عنوان مفاخر ملی؛ از جمله دیگر مصادیق وطن گرایی حکومت مند در عصر پهلوی اول بود. بیشتر ژانرهای ادبی این دوره اعم از شعر، نمایش نامه و داستان تحت تأثیر گفتمان ناسیونالیسم ایران باستان قرار داشت و تمرکز بر این بود که ناسیونالیسم برگرفته از ایران باستان در قالب بازنمایی گذشته ای باشکوه تبلیغ گردد و جایگزین اسلام در ایجاد حس همبستگی میان مردم گردد. در چارچوب این گفتمان ناسیونالیستی طبقه اجتماعی روحانیون نیز به عنوان طبقه ای که نگاه ابزاری به دین دارند و اوهام را به جای اندیشه به جامعه القاء می نمایند؛ مورد بازنمایی قرار گرفتند. در این راستا تغییرات مهمی در راستای شکل گیری هویت ناسیونالیستی غیر اسلامی شکل گرفت که از جمله آن خارج نمودن سیستم قضایی از دست روحانیون و تبدیل آن به شکلی غیر مذهبی بود (فاضلی، ۱۳۹۸: ۱۰۶). در این راستا در سال ۱۳۱۳ قانون موقوفات در جهت کاهش نفوذ رهبران دینی وضع و اجرا گردید و بدین سان موقوفات که تا آن زمان در اختیار روحانیون بود به دولت واگذار گردید. اصلاح و یکدست نمودن تقویم زمانی بر مبنای هجری شمسی و کنار گذاردن تقویم قمری در دوره پهلوی اول از دیگر ابزار گفتمان ساز پهلوی اول جهت کمرنگ نمودن آموزه های اسلام در راستای پررنگ تر نمودن مرزهای سرزمینی ایران با جهان اسلام بود.

ضمن اینکه حاکمیت سیاسی در صدد بود با کمرنگ نمودن تنوع گفتاری رایج در میان اقوام و محوریت بخشیدن به زبان واحد ملی؛ ارتقای حس تعلق به سرزمین را بر پایه زبان مشترک فارسی ایجاد نماید. از آنجائی که قائل شدن به تفاوت با اعراب می بایست مبنای عینی یابد؛ زبان به عنوان وجه تفاوت نقش کلیدی یافت. به بیان دیگر در این گفتمان این گونه تفسیر می گردید که هجوم اعراب مسلمان به ایران در عهد ساسانی باعث از بین رفتن تمدن ایران باستان شده است و زبان فارسی همچون نماد وحدت بخش می توانست یک هویت سراسر بین را میان ایران باستان و دوره مدرن برقرار نماید. از این رو بر ساخته سیاست زبان در حکومت پهلوی اول از حکم زبان فارسی مشترک به حکم زبان فارسی واحد حرکت نموده و سیاست تک زبانی را یکی از مبناهای بر ساخت تعلق به سرزمین ایران قرار داد. متأثر از چنین ادراکی از ناسیونالیسم؛ ادبایی نظیر فردوسی، ابن سینا، سعدی، حافظ و خیام که تصور می شود می توان با بهره گیری از آن ها زبان ملی را بیشتر بازنمایی نمود مورد توجه قرار گرفتند.

غیریت سازی ژئوپلیتیک در راستای پی ریزی هویت ملی در عصر پهلوی اول

در چارچوب دیدگاه فوکو یکی از ابزارهای حاکمیت برای تثبیت هویت ملی القای تفاوت و تمایز با دیگران بر مبنای اهداف قلمرو خواهانه ژئوپلیتیک بوده است. به طور کلی هدف نیروهای سازنده جامعه انسانی یا ملت، عموماً ایجاد یک هویت مشترک است این امر گاه با ایجاد یک دشمن فرضی یا واقعی موجب به وجود آمدن احساس «ما» در افراد جامعه می گردد. به طور کلی به لحاظ روان شناختی مفهوم دشمن بسان همان دیوار یا حصار است که ملت ها را ساخته و تفکر خودی و غیر خودی را به وجود آورده است (Braden & Shelly, 2000: 146). شاید گفته شود که ماهیت اخلاقی مفهوم دشمن همواره مورد تردید است؛ اما سودمندی این مفهوم در فرایند ملت سازی بر کسی پوشیده نیست. از دید ژئوپلیتیک انتقادی

مناقشه بر سر مرزها و منابع کمیاب جغرافیایی قادر است در ساخت هویت ملی نیز نقش مهمی ایفا می‌نماید. در ژئوپلیتیک تاریخی ایران نیز غیریت سازی سرزمینی و دشمن سازی ژئوپلیتیکی؛ نقش مهمی در انگاره سازی هویتی داشته است. به طوری که از منظر تاریخی در دوره مادها تقابل سرزمینی با آشوری‌ها و پس از آن در دوره هخامنشیان منازعه ژئوپلیتیکی با یونانی‌ها آغاز گردید. این تقابل پس از هخامنشیان نیز در اشکال رقابت‌های ژئوپلیتیک اشکانیان - رومیان و ساسانیان - رومیان تداوم یافت. از این رو جنگ‌های بزرگ تاریخی، پیروزی‌ها، شکست‌ها، اشغال نظامی، دوره‌های فترت و گسست سیاسی ابزار مهمی در تولید گفتمان همبستگی ملی در برابر نیروهای متخاصم را فراهم آورده است.

جدول ۱. غیریت سازی ژئوپلیتیک مؤثر در ساخت همبستگی ملی در ایران

ردیف	سلسله‌های پادشاهی ایرانی	حکومت‌های غیر ایرانی
۱	هخامنشیان	دولت - شهرهای یونانی
۲	ساسانیان و اشکانیان	رومیان
۳	صفویه	عثمانی
۴	قاجاریه	قدرت‌های استعماری (فرانسه - انگلستان - روسیه)
۵	پهلوی	قدرت‌های استعماری، ناسیونالیسم عربی

از قرن اواسط قرن هجدهم و در طول قرن نوزدهم با احراز موقعیت جغرافیایی حائل میان قدرت‌های استعماری بریتانیا و روسیه؛ ایجاد گفتمان‌های همبستگی ملی در ایران بر اساس تضاد با این امپراطوری‌های متخاصم شکل گرفت. از این رو یکی از مهم‌ترین عوامل شکل‌گیری گفتمان ملی‌گرایی در عصر پهلوی اول ناشی از موقعیت جغرافیایی حائل ایران میان حوزه نفوذ قدرت‌های جهانی بوده است. ضمن اینکه در اوایل قرن بیستم کشف منابع سرشار فسیلی و معدنی نیز به تقویت رقابت ژئوپلیتیکی میان قدرت‌های استعماری در راستای هدف نفوذ در قلمرو سرزمینی ایران کمک رساند (احمدی، ۱۳۹۴: ۲۵). اصولاً کشورهای حائل؛ کشورهایی هستند که در سطح قلمرو فضایی حوزه نفوذ قدرت‌های جهانی قرار دارند و این عامل در نتیجه وجود منابع و امتیازات جغرافیایی مهم سرزمین‌ها می‌باشد. بدیهی است این قدرت‌های برتر نسبت به این فضاها کاملاً حساس بوده و عملکرد یکدیگر را نسبت به این فضاها کاملاً پایش می‌نمایند و این‌گونه فضاها، فضاهای رقابت، کنترل و هوشیاری می‌باشد.

ایران در دو قرن گذشته همواره یک موقعیت حائل داشته و این قدرت‌ها همواره در فضای جغرافیایی سرزمین ایران یک رقابت تنگاتنگ داشته و بخشی از حوادث تاریخی ایران نیز در نتیجه این رقابت رقم خورده است. به عبارت بهتر با افول نظم آسیایی و آغاز تحول در موازنه قدرت میان آسیا و اروپا و شروع دوره ژئوپلیتیک استعماری ایران به‌مثابه کشوری حائل میان قدرت‌های رقیب درآمد و هریک از آن‌ها کوشش نمودند ایران را در استراتژی خود وارد نمایند و در امور آن دخالت نمایند. از این رو قدرت‌های خارجی با ابزارهای مستقیم و غیرمستقیم بر سرنوشت سیاسی ایران تأثیر می‌گذاشتند. در عصر پهلوی اول با اتکا به این زیرساخت جغرافیایی تلاش گردید تا گفتمان تبدیل‌شدن به یک قدرت نظامی غیرقابل تنازع به یکی از ابزارهای انسجام بخش هویت ملی تبدیل گردد و ساماندهی این ذهنیت نقش مؤثری در ایجاد همبستگی ملی در برابر تهدیدات نیروهای خارجی داشته است.

به‌بیان‌دیگر در این دوره بخشی از مفصل‌بندی ملی‌گرایی و کشور سازی بر اساس پیوند دهی و رابطه برساخته در مقابل «دیگری» با ارجاع به مؤلفه‌های تخصم ژئوپلیتیک با امپراطوری‌های جهانی نظیر بریتانیا و روسیه پی‌ریزی گردید (فولر، ۱۳۸۷: ۱۰). از جمله در سال ۱۹۰۷ دو کشور امپراطوری روس و بریتانیا پیمانی را منعقد ساختند که بر پایه آن ایران را به دو بخش شمالی تحت نفوذ روسیه و بخش جنوبی تحت نفوذ بریتانیا و یک منطقه بی‌طرف تقسیم‌بندی نمودند. نفوذ این

امپراطوری‌های نیرومند بر سرنوشت سیاسی ایران این احساس را در میان افکار عمومی پدید آورد که ایرانیان هیچ‌گاه حاکم بر سرنوشت خویش نبوده‌اند بلکه متأثر از تزویر قدرت‌های خارجی قرار داشته‌اند. در واقع این خوانش از ناسیونالیسم از بستر مفهومی خود در سنت غربی فاصله گرفته و با استقلال‌طلبی، استعمارستیزی و آرزوی نجات ملی در قامت گفتمان حاکمیتی پیوند یافت. از این رو سوءظن به قدرت‌های خارجی در عصر پهلوی اول به‌مثابه ابزاری برای شکل‌دهی به یک ارتش بزرگ و مقتدر در جهت مقابله با توطئه خارجی و ایجاد همبستگی ملی مورد استفاده قرار گرفت. در این دوره علاوه بر کوشش در جهت سازمان‌دهی ارتش و نیروی امنیتی فراگیر، حذف گاردهای مخصوص سفارتخانه‌ها و کنسولگری‌های خارجی اعلام گردید. ضمناً در این دوره به کار اتباع بیگانه که در دستگاه‌های دولتی خدمت می‌نمودند و کم‌وبیش مجری نظریات و سیاست‌های دول متبوعه خود بودند؛ خاتمه داده شد و بر مبنای این اقدامات توانست بیش از گذشته حس همبستگی ملی را میان مردم و نخبگان اجتماعی شکل دهد.

همچنین اقدام پهلوی اول مبنی بر لغو حق کاپیتولاسیون اتباع انگلیسی در سال ۱۳۰۷ شمسی و همراهی نیروهای داخلی و روشنفکران با این اقدام به تقویت ناسیونالیسم مبتنی بر اقدامات پهلوی اول در مواجهه با قدرت‌های استعماری قوام بخشید. از سوی دیگر اتکای استان‌های شمالی ایران به اقتصاد شوروی، حاکم بودن ایدئولوژی‌های کمونیستی و تبلیغات ضد ایرانی و کوشش شوروی در به دست آوردن بندرها خلیج فارس از جمله دیدگاه‌هایی بودند که در عصر پهلوی اول در جهت ساخت ذهنیت عدم اطمینان نسبت به دولت شوروی در بین افکار عمومی مؤثر واقع گردیدند. در این راستا تقویت و استحکام‌یابی جایگاه آلمان در سیاست خارجی ایران و از جمله انعقاد قرارداد تجاری - اقتصادی با این کشور در سال ۱۳۱۴ شمسی (زیباکلام، ۱۳۸۳: ۵۸) در مواجهه با سیاست‌های انگلیس و شوروی؛ از اقدامات پهلوی اول بود که می‌توانست به تضعیف نقش استعماری بریتانیا و شوروی و تقویت حس ناسیونالیسم ایرانی کمک نماید.

خوانش حکومت‌مند جایگاه پادشاه فره ایزدی در ساخت هویت ملی در عصر پهلوی اول

اسطوره فره ایزدی از مهم‌ترین ارکان اندیشه سیاسی ایران باستان و جزء مؤلفه‌های اصلی پادشاهی آرمانی بود. این اسطوره که کار ویژه‌ای مشروعیت‌آفرین برای نهاد قدرت داشت در عصر پهلوی اول به تدریج دچار تحول معنایی گردید و در جهت ساخت هویت ملی مورد استفاده قرار گرفت. به‌گونه‌ای که خوانش تاریخی از ایران باستان؛ انبوهی از اطلاعات گزینش شده را در مورد ایجاد انسجام اجتماعی به‌وسیله پادشاه فره ایزدی بازتولید نمود و به‌گونه‌ای ذهنیت شهروندان را ساماندهی نمود که قادر باشند نقش پادشاه را در برساخت انسجام ملی کاملاً مستند قلمداد نمایند. به‌ویژه در این مقطع زمانی؛ نمادپردازی از کوروش به‌عنوان «پدر ایران زمین» در قالب یک رهبر اقتدارگرا تصور می‌گردید که قادر بود بار دیگر در قالب یک نماد اقتدارگرا حلول یافته و وضعیت بی‌ثباتی سیاسی - اجتماعی ایران را سامان بخشد. در این مفصل‌بندی ایران باستان کشوری قدرتمند و پهناور تصویر می‌گردید که در آن پادشاهی فره ایزدی در اوج خرد و متعهد به اجرای عدالت قرار داشته است. از جمله دلایل استفاده از این مفهوم در جهت این کارکرد سیاسی؛ وجود تنوع طبیعی و اقلیمی در فلات ایران، منجر به ظهور خرده‌فرهنگ‌های متعدد در سرزمین ایران بوده است. به‌عبارت‌دیگر به جهت استقرار رشته‌کوه‌ها، رودها، کویرها، جنگل‌ها و... خرده‌فرهنگ‌ها و نمادهای محلی متنوعی در سرزمین ایران ظهور نموده است و رشته‌کوه‌های البرز و زاگرس با جداگزینی طبیعی مرکز از پیرامون، سبب ظهور خرده‌فرهنگ‌های متمایز در پیرامون حوزه سرزمینی ایران گردیده است. بنابراین تنوع محیط طبیعی؛ بنیاد و زیرساخت تنوع فرهنگی ایران می‌باشد و شکل‌گیری سکونتگاه‌های انسانی غالباً در حفاظ حوزه‌های نسبتاً بسته و محدود انجام می‌پذیرفته است و در نتیجه به نظام‌های فرهنگی و اقتصادی

خودکفا و درون‌نگر منتهی می‌شده است (حافظ نیا، ۱۳۸۱: ۴۶). از این رو ساکنان مختلف ایران امروزی مجموعه ناهمگونی از اقوام و ملیت‌های مختلف نژادی، زبانی، مذهبی، فرهنگی و ملی بوده‌اند و در هیچ دوره‌ای از تاریخ مشترک خود در ایران انسجام و همگونی اجتماعی لازم را نداشته‌اند و به همین جهت نطفه بحران هویتی همیشه در درون آنان وجود داشته است. به‌ویژه با ظهور ناسیونالیسم و اندیشه دولت-ملت بعد از پهلوی اول، مسئله همزیستی و چگونگی مدیریت سیاسی تنوع قومی به مسئله‌ای مهم تبدیل گردید.

بر این مبنا در عصر پهلوی گفتمان ملی‌گرایی در درجه نخست حول محور رهبری کاریزماتیک شاه تعریف می‌گردید. در این انگاره اساس مشروعیت سلطنت ارتباط معنوی پادشاه با خالق بیکران عنوان می‌گردید و تنها عاملی بود که می‌توانست بهره‌مندی از مواهب و برقراری عدالت فضایی را محقق سازد. خواشن حکومت‌مند پادشاهی؛ رمزی از وحدت در میانه تنوع اقوام بود که با کارکرد فرمانروایی دادگرانه؛ قوام ملت و سرزمین به‌مثابه عناصر اصلی جغرافیای سیاسی ایران حاصل تسلیم به آنچه "فوق‌العاده انگاشته می‌شد"؛ تجسم می‌گردید. به تعبیر دیگر کارکرد انحصاری دادگری رهبری سیاسی موجب ارجحیت جایگاه رهبری کاریزماتیک و قوام ناسیونالیسم سلطنتی این دوره بود. این مسئله به نحو بارزی در ارجحیت شاه بر میهن در شعار «خدا، شاه، میهن» بازتاب می‌یافت (قرلسفلی و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۲).

در عصر پهلوی همواره این دیدگاه مورد تأکید قرار می‌گرفت که با توجه به تنوع قومی و زبانی در ایران کارکرد پادشاه فره‌ایزدی مشتمل بر نگرش یکسان به‌تمامی طبقات اجتماعی، زبانی، قومی و تیلور مفهومی عدالت اجتماعی بوده است و دادگری ریشه‌ای ژرف در هویت ایرانی دارد. در چارچوب این گفتمان تفاوت در بهره‌مندی از مواهب طبیعی در مناطق مختلف فلات ایران و تنوع قومی و زبانی از عواملی بوده که حاکمان کاریزماتیک را به‌مثابه نقطه ایجاد عدالت از اهمیت خاصی برخوردار گردانیده است. شه‌ریار فرمانروای مطلق و بهره‌مند از هدایت الهی بوده و این متفاوت از تعریف حاکم مستبد می‌باشد که حق دیگران را زیر پا می‌گذاشت (آبراهامیان، ۱۳۷۷: ۶۵).

در این گفتمان برای ساخت هویت ملی خوانش اساطیر تاریخی، متون و کتیبه‌های ایران باستان به کرات در جهت تأیید ویژگی‌های پادشاه کاریزماتیک که دارای ویژگی دادگری می‌باشد مورد استفاده قرار می‌گرفت و از جمله انتخاب «دیاکو» به‌عنوان نخستین پادشاه ملی مادها در ایران را به دلیل عنصر داورزی و عدالت معرفی می‌گردید (رضایی راد، ۱۳۷۹: ۲۹۹). حتی عمران و آبادی در ایران باستان در پیوند ناگسستنی با عدل پادشاهان بود و وجود پادشاه فره‌ایزدی ضامن توسعه و ترقی کشور بود. به‌طوری‌که در اندیشه ایرانشهری دنیا آوردگاه نامتناهی بین نیروهای خیر و شر بوده است و این نبرد سرانجام با پیروزی خیر و شکست نیروهای اهریمنی به دست فرمانروایان دادگر در این دنیا به پایان می‌رسد (نقیب زاده و ایزدی، ۱۳۹۵: ۸۱۰). این گفتمان حکومت‌مند اعتقاد داشت که الگوی مدیریت سیاسی جامعه دانشی عوامانه نیست بلکه نیازمند نیروی بود که در صدد امتزاج معنویت با رهبری سیاسی باشد (بشیری، ۱۳۸۳: ۱۷). به‌طوری‌که ملت نه به‌صورت جامعه سیاسی آگاه بلکه به‌صورت یک مجموعه منحصر به فرد سیاسی-تاریخی است که می‌بایست در سایه سیاست‌های ارشادی پادشاهی کاریزماتیک بازپروری و مستعد رشد گردد و سیاست صحنه اعمال قدرت بر رعایای است که با تبعیت از پادشاه به همبستگی اجتماعی دست می‌یابند (افضلی، ۱۳۸۸: ۱۴۴). به‌گونه‌ای که ایجاد هویت ملی فراگیر در سایه فرمانروایی به شیوه شاهان باستان و ساختن دولتی نیرومند و زمان آگاه بر پایه ارتشی فراگیر تحقق می‌پذیرد. این پندار چنان مشروعیتی به قدرت سیاسی می‌بخشید که آن را به‌عنوان یگانه عامل ایجاد همبستگی ملی معرفی می‌نمود و هرگونه رقابت سیاسی با نهاد سلطنت فاقد مشروعیت قلمداد می‌گردید. این مسئله به عدم امکان شکل‌گیری بوروکراسی مستقل انجامید و در چارچوب آن ایجاد همبستگی اجتماعی در سطوح مختلف با محوریت وفاداری به شاه به محور اصلی گفتمان

عصر پهلوی اول تبدیل می‌گردد.

بحث

شناخت چگونگی صورت‌بندی هویت ملی و مفصل‌بندی مؤلفه‌های ناسیونالیسم در چارچوب مفهوم حکومت مندی فوکو در هر مقطعی از تاریخ می‌تواند الگوی متفاوتی از انطباق هویتی ملت و سرزمین را رقم بزند. به بیان دیگر در عین اینکه ناسیونالیسم به عنوان دستاورد اروپایی ظهور یافت لیکن نخبگان سیاسی در کشورهای مختلف آن را با توجه به اقتضائات گفتمانی خود بازآفرینی نمودند. در این راستا در عصر پهلوی اول انطباق فضایی ملت و سرزمین توسط حاکمیت نیازمند گذار از مشروعیت پدرسالارانه، طایفه‌ای و ناحیه گرا به سوی هویتی سراسر بین و تعمیم‌یافته در مقیاس ملی بود. از جمله خوانش حکومت پهلوی اول از ناسیونالیسم ایران باستان به گونه‌ای بود که می‌توانست با تثبیت انطباق فضایی ملت و سرزمین قادر باشد ساخت جغرافیای سیاسی ایران را تسریع بخشد و دولت-ملت را به مثابه پدیده‌ای نظام‌یافته تثبیت نماید.

نتیجه‌گیری

یکی از دلایلی که سبب بسط گفتمان ناسیونالیسم ایران باستان در اوایل حکومت پهلوی اول گردید وجود تنوع و تفاوت سیاسی میان سران عشایر و زمین‌داران ایران بود. به طور کلی پهلوی اول بر منابع سنتی مشروعیت سیاسی یعنی مذهب و ایل متکی نبود بلکه هویت‌سازی مبتنی بر ایران باستان را در دستور قرار داد. به بیان دیگر در سپهر سیاسی زمین‌داران و ایلخانان ایران؛ چندان آشنایی با ایجاد کنش جمعی هماهنگ جهت ساخت یک سازه انسانی به نام ملت فراهم نبود. به طوری که خوانین و زمین‌داران نه تنها قادر به تشکیل جبهه متحد و یکپارچه نبودند بلکه حتی در درون ایلات مختلف نیز همبستگی کامل وجود نداشت. همچنین در این دوره با توجه به عدم امکان تشکیل احزاب و نهادهای مدنی مستقل از نهاد سلطنت؛ طبیعتاً ارزش‌ها و هنجارهای مورد درخواست آن‌ها در جهت ساخت هویت ملی نیز به حاکمیت انتقال نمی‌یافت و هر چه بیشتر حاکمیت جایگاه افزون تری در ساخت هویت ملی پیدا می‌نمود. در این راستا در چارچوب گفتمان حاکمیتی روایتی از اصالت ایرانیان در ایران باستان مورد تأیید قرار گرفت که تا حدی تحت تأثیر مطالعات شرق‌شناسی و باستان‌شناسی بود و بر اصالت هویت تاریخی ایران پیش از اسلام تأکید می‌ورزید. در کنش حکومت‌مند این دوره گرویدن به دوره آرمانی ایران باستان و قرار دادن آن به مثابه دال مرکزی ملی‌گرایی ایرانی موجب می‌گردید ناهمگونی قومی و طایفه‌ای کمرنگ گردید.

همچنین در این گفتمان؛ بخشی از نیاز به تحقق همبستگی اجتماعی از طریق القای وجود رهبران سیاسی کاریزماتیک تحقق‌پذیر می‌گردد. رهبری فره ایزدی مبتنی بر فرمان‌برداری غیرعادی و استثنایی از یک فرد به دلیل تقدس، پیشگامی و جانشینی خدا در روی زمین بود. به بیان دیگر نظم کورنولوژیک ترسیم‌شده از ایران باستان در این دوره جایگاه پادشاه را به گونه‌ای برای زمان حال فراخوانی می‌نمود که در تعیین سلسله‌مراتب و تنظیم مناسبات اجتماعی و شکل‌دهی به ملی‌گرایی کارساز باشد. این الگو درصدد توجیه اقتدارگرایی پادشاه کاریزماتیک و تدارک مشروعیت سیاسی برای وی و جانشینانش و ایجاد محوریتی جهت ساخت هویت ملی در جغرافیای سیاسی ایران بود. در جهت دستیابی به این هدف اقداماتی همچون خلع سلاح، یکجانشین نمودن عشایر، ترویج آموزش و پرورش ملی، خدمت نظام‌وظیفه اجباری و متحدالشکل نمودن لباس نیز در پیش گرفته شد.

گفتمان ناسیونالیستی عصر پهلوی اول سرشار از عناصر پاتریمونالیستی بود که هویت ملی را در پرتو استبداد سنتی ایران

باز ساخت می‌نمود. این الگوی حکومت مند از ناسیونالیسم؛ اگرچه در ذهن روشنفکران قبل از ظهور حکومت پهلوی اول نیز مطرح شده بود؛ لیکن در این دوره جهت تأمین دال‌های موردنیاز؛ عناصری نظیر زبان فارسی، نژاد آریایی و میهن‌دوستی مورد ترویج و اهتمام قرار گرفت و پایه‌های کشور سازی و ستفالیایی فراهم گردید. در تثبیت این فرایند افزایش سهم بودجه ناشی از درآمدهای نفتی نیز توانست ابزارهای لازم را جهت تأسیس شارحان نهادی این گفتمان فراهم آورد. طور کلی گفتمان هویت‌ساز عصر پهلوی اول به این اصل واقف گردید که قدرت سیاسی صرف نمی‌تواند بقای حکومت را تضمین کند و عواملی همچون سلطنت موروثی، القای ایده گزینش الهی شاهان و حفاظت از مرزها و غیریت‌سازی با دشمنان و شکل‌دهی قلمرو سازی‌های ژئوپلیتیک نقش مهمی در همبستگی ملی و بقای حکومت آن‌ها دارد.

تقدیر و تشکر

بنا به اظهار نویسنده مسئول، این مقاله حامی مالی نداشته است.

منابع

- آبراهامیان، یرواند. (۱۳۷۷). *ایران بین دو انقلاب*. ترجمه احمد گل محمدی و محمدابراهیم فتاحی، تهران: نشر نی.
- آل غفور، محمدتقی. (۱۳۸۰). خاستگاه فرهنگ سیاسی ایران معاصر. *فصلنامه علوم سیاسی*، ۴(۱۶)، ۳۵-۶۰.
- احمدی، سیروس. (۱۳۹۴). الگویابی شخصیت سیاسی فضاهای حائل؛ نمونه موردی: ایران. *مجموعه مقالات نظریات پژوهش محور در جغرافیای سیاسی*، به کوشش ربیاز قربانی نژاد و سیروس احمدی، تهران: انتشارت قطب جغرافیای سیاسی دانشگاه تربیت مدرس.
- افضلی، رسول؛ بدیعی، مرجان و ذکی، یاشار و کیانی، وحید. (۱۳۹۳). قلمروسازی گفتمانی و ژئوپلیتیک. *فصلنامه سیاست جهانی*، ۳(۴)، ۹۳-۱۲۱.
- افضلی، رسول؛ باری شگفتی، اسلام و قالیباف، محمدباقر. (۱۳۹۲). *ملی‌محلی‌گرایی بوم‌شناختی*. *فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۳(۱۰)، ۱-۱۴.
- افضلی، رسول. (۱۳۸۸). *دو نظام سیاسی - جغرافیایی در ایران*. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- افضلی، رسول. (۱۳۸۷). جغرافیای فرهنگی دولت سرزمینی در ایران. *فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی*، ۴۱(۴)، ۳۵-۵۲.
- اسمیت، آنتونی. (۱۳۸۳). *ملی‌گرایی*. ترجمه مصطفی یونسی و علی مرشدی زاد، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- اشمیت، کارل. (۱۳۹۲). *مفهوم امر سیاسی*. ترجمه سهیل صفاری، تهران: نشر نگاه معاصر.
- بشیریه، حسین. (۱۳۸۳). *موانع توسعه سیاسی در ایران*. تهران: گام نو.
- پارکر، جان. (۱۳۸۶). *ساخت یابی*. ترجمه حسین قاضیان، تهران: نشر نی.
- حاجیانی، ابراهیم. (۱۳۸۰). الگوی سیاست قومی در ایران. *فصلنامه مطالعات راهبردی*، ۴(۱ و ۲)، ۱۱۹-۱۳۸.
- حافظ نیا، محمدرضا. (۱۳۸۱). *جغرافیای سیاسی ایران*. تهران: سمت.
- جهانبگلو، رامین. (۱۳۷۴). *مدرنیته، دمکراسی و روشنفکران*. چاپ سوم، تهران: نشر مرکز.
- رضایی راد، محمد. (۱۳۷۹). *مبانی اندیشه سیاسی در خرد مزدایی*، تهران: انتشارات طرح نو.
- زیباکلام، صادق. (۱۳۸۳). *تحولات سیاسی و اجتماعی ایران ۱۳۳۰-۱۳۳۲*. تهران: انتشارات سمت.
- طباطبایی، سید جواد. (۱۳۸۳). *جدال قدیم و جدید از نوزایش تا انقلاب فرانسه: تاریخ اندیشه سیاسی جدید در اروپا*. تهران: نشر ثالث.
- فاضلی، نعمت اله. (۱۳۹۸). *ابعاد سیاسی فرهنگ در ایران*. تهران: انتشارات سبزان.
- قرلسفلی، محمدتقی و معاش ثانی، صبا و مقری، حمید. (۱۳۹۱). فرمانروایی به مثابه عدالت؛ تأملی در اندیشه سیاسی خواجه نظام‌الدین.

- فصلنامه مطالعات سیاسی، ۵(۱۷)، ۱-۳۰.
- فوکو، میشل. (۱۳۹۶). *تولد زیست سیاست (درس گفتارهای کلزدوفرانس)*. ترجمه رضا نجف زاده، تهران: نشر نی.
- فوکو، میشل. (۱۳۷۸). *مراقبت، تنبیه و تولد نوزادان*. ترجمه افشین جهان‌دیده و نیکو سرخوش، تهران: نشر نی.
- فولر، گراهام. (۱۳۸۷). *قبله عالم؛ ژئوپلیتیک ایران*. ترجمه عباس مخبر، تهران: انتشارات مرکز.
- کاتم، ریچارد. (۱۳۷۸). *ناسیونالیسم در ایران*. ترجمه احمد تدین، تهران: انتشارات کویر.
- کاتوزیان، همایون. (۱۳۸۴). *دولت و جامعه در ایران؛ انقراض قاجار و استقرار پهلوی*. تهران: نشر مرکز.
- کدی، نیکی. (۱۳۹۰). *ریشه‌های انقلاب ایران*. ترجمه عبدالرحیم گواهی، تهران: نشر علم.
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۷۹). *جامعه‌شناسی*. ترجمه منوچهر صبوری، تهران: نشر نی.
- لنکستر، لین. (۱۳۷۰). *خداوندان اندیشه سیاسی*. ترجمه علی رامین، جلد سوم، تهران: انتشارات امیرکبیر.
- مجتهدزاده، پیروز. (۱۳۹۲). *پیدایش هویت ایرانی و تطور مفهوم کشور State در ایران*. فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۴۵(۲)، ۱۲۱-۱۳۸. doi:10.22059/jhgr.2013.30427
- موفه، شانتال. (۱۳۹۱). *درباره امر سیاسی*. ترجمه مسعود انصاری، تهران: انتشارات رخداد نو.
- مویر، ریچارد. (۱۳۷۹). *درآمدی نو بر جغرافیای سیاسی*. ترجمه دره میرحیدر و یحیی صفوی، تهران: انتشارات سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح.
- میلز، سی‌رایت. (۱۳۸۲). *مارکسیست‌ها*. ترجمه خشایار دیهیمی، تهران: انتشارات لوح فکر؛ چاپ اول.
- نظری، علی‌اشرف. (۱۳۸۶). *ناسیونالیسم و هویت ایرانی؛ مطالعه موردی پهلوی اول*. فصلنامه پژوهش حقوق و سیاست، ۹(۲۲)، ۱۴۱-۱۷۲.
- نقیب زاده، احمد و ایزدی، امیرمحمد. (۱۳۹۵). *مقایسه مشروعیت در دولت‌های هخامنشی و ساسانی*. فصلنامه سیاست، ۳(۴۶)، ۷۹۷-۸۱۵. doi:10.22059/jpq.2016.59184

References

- Abdi, K. (2001). Politics and the development of Archaeology in Iran. *American Journal of Archaeology*, 105(1), 51- 57. doi.org/10.2307/507326
- Abrahamian, E. (1998). *Iran between two revolutions*. Translated by Ahmad Gol Mohammadi & Ibrahim Fatahi, Tehran: Nye publisher. [In Persian].
- Alegfour, M. T. (2001). The origins of contemporary Iranian political culture. *Journal of Political Science*, 4(16), 35- 60. [In Persian].
- Ahmadi, S. (2015). *Modeling the political personality of buffer spaces; Case Study: Iran*. Terhan: excellency research of political geography press. [In Persian].
- Afzali, R., Badei, M., Zaki, Y., & Keyani, V. (2014). Discourse Territoriality and Geopolitics. *journal of World Politics*, 3(4), 93-121. [In Persian].
- Afzali, R., Yari Shegefti, I., & Ghalibaf, M.B. (2013). Ecological nationalism / localism. *Journal of Regional Planning*, 3(10), 1-14. [In Persian].
- Afzali, R. (2009). *Modern state in Iran*. Tehran: Tehran Uni Press.
- Afzali, R. (2008). Cultural Geography of Territorial State in Iran. *Human Geography Research Quarterly*, 41(4), 35- 52. [In Persian].
- Bashereh, H. (1995). *Obstacles to political development in Iran*. Tehran: Tarhe- nou publisher. [In persian].
- Braden, K., & Shelly, F. (2000). *Engaging Geopolitics*. New York: Prentice Hall.
- Cottam, R. (1999). *Nationalism in Iran*. Translated by Ahmad Tadayoun. Tehran: Kavir Publisher. [In Persian].
- Ertman, T. (2005). State formation and state building in Europe. Ed, Thomas Janoski. *The Hand book of political Sociology*. Cambridge: Cambridge uni press.

- Fazeli, N. (2020). *Politics of culture in Iran: Anthropology, politics and society in the twentieth century*. Tehran: Sabzan. [In Persian].
- Foucault, M. (2013). *The birth of bio politics: lectures at the Collège de France, 1978-79*. Translated by Reza Najafzadeh. Tehran: Nye Publisher. [In Persian].
- Foucault, M. (2004). *Se'curite', territoire, population: Cours au Collège de France (1977e1978)*. edited by Michel Senellart, Paris: Seuil/Gallimard. (Pages 13e23 translated by Graham Brr ceell in thi issue of Political Geggrahhy a "Saace of seccrri it:: tee eeample ff tee twwn. ee ctttr e ff ttt h aanaary 8888").
- Foucault, M. (1999). *Discipline and Punish: The Birth of prison*. Translated by Nekou Sarkhoush and Afshin Jahandedeh. Tehran: Nye publisher. [In Persian].
- Fuller, G. (2008). *The center of the universe: the geopolitics of Iran*. Translated by Abbas Mokhber. Tehran: Markaz publisher. [in Persian].
- Gellner, E. (1983). *Nations and Nationalism*. Oxford: Blackwell.
- Ghezelsola, M. T., Maash Sanei, S., & Moghari, H. (2012). Sovereignty as justice; Reflections on the political thought of Khajeh Nizam al-Mulk. *Journal of Political Studies*, 5(17), 1-30. [In Persian].
- Giddens, A. (2000). *Sociology*. Translated by Manouchehre Saboori. Tehran: Nye Publisher. [In Persian].
- Hajiyani, I. (2001). Ethnic policy pattern in Iran. *Journal of Strategic studies*, 4(1,2), 119 -138. [In Persian].
- Hafeznia, M.A. (2002). *Political Geography of Iran*. Tehran: Samt Publisher. [In Persian].
- Jahanbagloo, R. (1995). *Modernity, Democracy and Intellectuals*. Tehran: Markaz publisher. [In Persian].
- .Katouzian, H. (2005). *State and society in Iran: The eclipse of the Qajars and the emergence of the Pahlavis*. Tehran: Markaz Publisher. [In Persian].
- Keddie, N. (2011). *Roots of revolution: an interpretive history of modern Iran*. Translated by Abdourahim Govahi. Tehran: Elm Publisher. [In Persian].
- Lancaster, L. (1991). *Master of political thought*. Volume(III). Translated by Ali Ramin. Tehran: AmirKabir Publisher. [In Persian].
- Mills, C. (2000). *The Marxists*. Translateg by Khashayar Deyheimi. Tehran: Louhe Fekr, [In Persian].
- Mojtahedzadeh, P. (2013). Emergence of Iranian Identity and Evolution of the Concept of State in Iran. *Human Geography Research Quarterly*, 45(2), 121- 138. doi.10.22059/jhgr.2013.30427 [In Persian].
- Mouffe, C. (2012). *On the political*. Translated by Masoud Ansari. Tehran: Roukhdadnou, [In Persian].
- Muir, R. (2000). *Political Geography: A new introduction*. Translated by Dorreh Mirhydar & Yahya Safavi. Tehran: Geographical Organization of Armed Forces Publication. [In Persian].
- Naghibzadeh, A., & Izadi, A.M. (2016). Comparison of legitimacy in Achaemenid and Sassanid states. *Journal of Politics*, 46(3), 797- 815. doi.10.22059/jpq.2016.59184 [In Persian].
- Nazari, A. (2007). Nationalism and Iranian identity; Case study of the first Pahlavi. *Journal of Law and Policy Research*, 9(22), 141-172. [In Persian].
- Parker, J. (2007). *Structuration*. Translated by Hossein Ghazeyan, Tehran: Nye publisher. [In Persian].
- Schmitt, C. (2013). *The concept of the political*. Translated by Soheil Safari. Tehran: Negahe Moaser publisher. [In Persian].
- Seth, S. (1995). *Nationalism and Modernism*. in Camilleri, J.A, Jarvis, P, Polani, A.S(ed). The state intransition reimaging space. London: Lynne Rienner Publisher.
- Smith, A. (2004). *Nationalism*. Translated by Mostafa Younesi & Ali Morshedizad. Tehran: Tehran uni press. [In Persian].
- Rezaee Rad, M. (2000). *The foundations of political thought in the Mazdaic wisdom*. Tehran: Tarhe nou publisher. [In Persian].

- Tabatabaei, J. (2004). Old and new controversy from the Renaissance to the French Revolution: History of New Political Thought in Europe. Tehran: Sales Publisher. [In Persian].
- Wendt, A. (1992). Anarchy is what states make of it: the social construction of power politics. *International organization*, 46(2), 391- 425.
- Zebakalam, S. (2004). *The socio - political history of Iran, 1320- 1322*. Tehran: Samt. [In Persian].

